

РЕЦЕНЗІЯ

доктора економічних наук, професора
Тюхтенко Наталії Анатоліївни
на дисертацію Ракитської Анни Олегівни
на тему: «Механізм активізації розвитку інвестиційно-інноваційних процесів
в національній економіці»,
подану на здобуття ступеня доктора філософії
з галузі знань 05 «Соціальні та поведінкові науки»
за спеціальністю 051 «Економіка»

Актуальність теми дослідження.

У сучасних умовах трансформації національної економіки, що супроводжується глибокими структурними змінами, цифровізацією, глобальною конкуренцією та посткризовими викликами, особливої значущості набуває проблема забезпечення сталого економічного зростання на інноваційній основі. Одним із ключових чинників цього процесу є активізація інвестиційно-інноваційної діяльності, яка формує потенціал модернізації виробництва, підвищення конкурентоспроможності, оновлення технологічної бази та створення нових економічних можливостей.

У даному контексті тема дисертаційного дослідження «Механізм активізації розвитку інвестиційно-інноваційних процесів в національній економіці» є вкрай актуальною, оскільки спрямована на обґрунтування та розроблення теоретико-методичних засад і прикладного інструментарію для стимулювання цих процесів. Її практична значущість зростає з огляду на необхідність формування ефективної економічної політики, орієнтованої на інноваційний розвиток, а також забезпечення структурної перебудови економіки в умовах інтеграції України у глобальний економічний простір, враховуючи умови воєнного стану та повоєнного відновлення.

Таким чином, обрана тематика повною мірою відповідає сучасним науковим та прикладним викликам у сфері економіки, а також сприяє пошуку ефективних рішень для посилення інвестиційно-інноваційного потенціалу країни.

Тема дисертаційного дослідження Ракитською Анною Олегівною відповідає тематиці і планам наукових досліджень кафедри обліку і фінансів Одеського національного університету імені І. І. Мечникова в межах виконання тем: «Дослідження розвитку соціально-економічних процесів в Україні» (номер державної реєстрації 0119U102221, 2019-2023 рр.), «Формування концептуальних засад обліково-аналітичного забезпечення системи управління бізнес-процесами суб'єкта господарювання в умовах глобальних викликів» (номер державної реєстрації 0125U000975, 2024-2029 рр.).

Ступінь обґрунтованості результатів, їх наукова новизна. Дисертаційна робота Ракитської Анни Олегівни містить низку теоретично та методично виважених результатів, які свідчать про ґрунтовне опрацювання теми дослідження.

Зокрема, здобувачкою удосконалено наукові підходи до формування механізму активізації інвестиційно-інноваційного розвитку, що охоплюють інтегрований комплекс інструментів, методів та практичних заходів, спрямованих на посилення інноваційної активності, розширення інвестиційного потенціалу та формування сприятливих умов для інноваційної діяльності. Запропоновані підходи орієнтовані на забезпечення сталого економічного зростання шляхом ефективного залучення інвестицій у пріоритетні інноваційні напрями, сприяння структурній трансформації економіки, підвищення конкурентоспроможності вітчизняних суб'єктів господарювання та інтеграції національної економіки у світові інноваційні системи.

Вартами особливої уваги є удосконалені методичні підходи до розроблення параметричної моделі інвестиційно-інноваційного процесу в національній економіці, що ґрунтується на формуванні інтегрального цільового індикатора ефективності інвестиційно-інноваційної діяльності. Представлена здобувачкою модель забезпечує можливість комплексного відображення впливу інвестиційних потоків, інноваційного потенціалу та

інституційного середовища на темпи економічного зростання в умовах ризиків та високої невизначеності.

В результаті дослідження здобувачки подальшого розвитку набули ключові теоретичні положення, зокрема визначення категорії інвестиційно-інноваційного процесу, який представлено як динамічну сукупність взаємопов'язаних економічних, фінансових та управлінських дій, які спрямовані на залучення, розподіл та ефективне використання інвестицій для розробки, впровадження та дифузії інноваційних технологій, продуктів, послуг та бізнес-моделей, що є ключовим механізмом формування конкурентоспроможної та стійкої економіки у сучасних умовах.

Робота вирізняється високим рівнем достовірності результатів, що підтверджується системним використанням якісних та кількісних методів аналізу, а також апробацією матеріалів на наукових конференціях і публікаціями здобувача у фахових виданнях.

Структура і зміст дисертаційної роботи. Дисертаційна робота Ракитської Анни Олегівни складається зі вступу, трьох логічно структурованих розділів, висновків, списку використаних джерел (207 найменувань), а також додатків. Основний зміст роботи викладено на 194 сторінках (що відповідає 7,17 авторських аркушів) та ілюстрований 29 рисунками і 12 аналітичними таблицями.

У вступі дисертаційної роботи авторка детально обґрунтувала актуальність обраної тематики, акцентуючи увагу на трансформаційних змінах в українській економіці, процесах цифровізації, глобальних викликах та необхідності післявоєнної відбудови. Чітко сформульовано мету, завдання, об'єкт і предмет дослідження, окреслено наукову новизну й прикладну значущість отриманих результатів, а також наведено інформацію про зв'язок дослідження з науково-дослідною діяльністю Одеського національного університету імені І. І. Мечникова. У вступі також представлено перелік публікацій здобувачки та заходів наукової апробації основних положень роботи.

Перший розділ «Теоретична основа інвестиційно-інноваційних процесів у національній економіці» присвячений уточненню понятійно-категоріального апарату та аналізу ролі інвестиційно-інноваційних процесів у забезпеченні структурної модернізації та стійкого розвитку. Авторкою запропоновано власне трактування інвестиційно-інноваційного процесу як динамічної системи економічних, фінансових та управлінських дій. У розділі обґрунтовано необхідність інтеграції стратегічного, тактичного та оперативного рівнів управління у сучасних умовах невизначеності. Підкреслено роль інвестиційно-інноваційної активності як основи для післявоєнної економічної відбудови та окреслено фактори-перешкоди її реалізації, а також визначено, що сталий розвиток національної економіки неможливий без активної взаємодії між інвестиціями та інноваціями, а їх поєднання, синергія, дозволяє формувати стабільну, екологічно відповідальну та соціально справедливую економічну систему, яка здатна адаптуватися до глобальних викликів та забезпечувати довготривале зростання.

У другому розділі «Діагностика індикаторів стану національної економіки та модельна підтримка інвестиційно-інноваційних процесів» представлено ґрунтовний аналіз статистичних та динамічних показників, що характеризують інвестиційну та інноваційну діяльність в Україні у період 2019–2024 років. Авторкою розроблено параметричну модель інвестиційно-інноваційного процесу, яка охоплює вплив макроекономічних, інституційних та ризик-орієнтованих чинників. Зазначено, що високий рівень інституційного ризику за період дослідження є одним із головних стримуючих факторів. Результати дослідження засвідчили наявність у національній економіці потенціалу до відновлення навіть у екстремальних умовах, що формує підґрунтя для подальшого стратегічного зміцнення інноваційної складової розвитку. У роботі запропоновано концепцію модельної підтримки як інструменту стратегічного управління, що сприяє узгодженню дій у сфері інвестування та впровадження інновацій. Окрему

увагу приділено виявленню стабілізуючих детермінант та джерел нестабільності у динаміці інвестиційно-інноваційних процесів.

Третій розділ «Концептуальна підтримка розвитку інвестиційно-інноваційних процесів у національній економіці» містить обґрунтування напрямів створення ефективної стратегії інвестиційноінноваційної політики в контексті модернізації економічних функцій держави: створення інституційних механізмів реалізації інвестиційноінноваційної політики у національній економіці; забезпечення умов для удосконалення та зростання інвестиційно-інноваційної активності у національній економіці; пріоритетна підтримка суб'єктів, які приймають участь у інвестиційно-інноваційних процесах; забезпечення розширення міжнародної кооперації та інтеграції у інвестиційно-інноваційних процесах; стимулювання ринкових механізмів у інвестиційній та інноваційній діяльності. Представлено розроблену модель механізму активізації інвестиційно-інноваційного розвитку, що базується на поєднанні інструментів управління, оцінювання ризиків і стимулювання інноваційної діяльності. Розкрито концептуальні засади створення цілісної державної політики у сфері інвестицій та інновацій, спрямованої на стійке зростання, конкурентоспроможність та інтеграцію в глобальні ринки.

Повнота викладення основних результатів дисертації у наукових виданнях та апробація результатів дослідження.

Положення, висновки та пропозиції, сформульовані у дисертаційному дослідженні Ракитської Анни Олегівни, мають належний рівень обґрунтованості, базуються на самостійно проведених дослідженнях авторки та знайшли відображення у її наукових публікаціях і матеріалах виступів на науково-практичних конференціях. За темою дисертаційного дослідження було підготовлено 12 наукових публікацій, з яких 5 статей у фахових наукових виданнях України та 7 тез доповідей у матеріалах всеукраїнських та міжнародних наукових конференцій.

Ключові наукові положення, теоретичні узагальнення та прикладні результати дослідження були апробовані й обговорені в рамках міжнародних та всеукраїнських науково-практичних конференцій.

Мета та завдання, поставлені в дисертаційному дослідженні, реалізовані повною мірою. Зокрема, було: уточнено понятійно-категоріальний апарат і теоретичні засади функціонування механізму активізації інвестиційно-інноваційного розвитку; розроблено концептуальну основу стратегії розвитку інвестиційно-інноваційних процесів; обґрунтовано напрями модернізації економічних функцій держави; запропоновано модельну підтримку з визначенням критеріїв оптимальності стратегічних цілей; удосконалено науково-методичні підходи до формування відповідного механізму, а також створено параметричну модель інвестиційно-інноваційного процесу в національній економіці.

Практичне значення наукових результатів. Практичну цінність дисертаційного дослідження становлять науково-прикладні розробки та рекомендації, що мають прикладне спрямування і можуть бути використані в управлінській, освітній та консультативній діяльності. Зокрема, запропоновано методичні підходи до формування критеріїв оптимальності стратегічних цілей розвитку інвестиційно-інноваційних процесів, які дозволяють обґрунтовувати пріоритети та раціонально спрямовувати ресурси в умовах невизначеності.

Крім того, представлено методичне забезпечення реалізації механізму активізації інвестиційно-інноваційного розвитку на різних рівнях економіки з урахуванням специфіки посткризового стану. Важливим досягненням є наукове обґрунтування підходів до формування концепції стратегії розвитку інвестиційно-інноваційної діяльності у національній економіці, що інтегрує стратегічне бачення, адаптивність до змін і інституційну відповідальність держави.

Результати дослідження знайшли практичне застосування в декількох сферах. Зокрема, запропоновані авторкою концептуальні засади модельної

підтримки інвестиційно-інноваційних процесів у національній економіці, яка визначає комплекс стратегічних напрямів підтримки інвестиційно-інноваційних процесів, застосовані для розробки стратегічних програм розвитку з урахуванням оцінки внутрішніх та зовнішніх ризиків, прогнозування взаємодії інвестицій та інновацій у національній економіці запропоновані до використання на регіональному рівні Департаментом фінансів Одеської обласної військової адміністрацією (довідка № 643/03/01.01-49/2-25 від 01.04.2025 р.); запропонована авторкою методична підтримка формування критеріїв оптимальності стратегічних цілей розвитку інвестиційно-інноваційних процесів застосована в аналітичній роботі Приморської районної адміністрації Одеської міської ради (довідка № 01-17/419 від 31.03.2025 р.).

У контексті освітнього процесу, результати дисертації були використані при підготовці навчальних матеріалів та в рамках викладання навчальних дисциплін для здобувачів другого (магістерського) та третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти у Одеському національному університеті імені І. І. Мечникова.

Відомості про дотримання академічної доброчесності

Дисертаційна робота Ракитської Анни Олегівни є самостійним науковим дослідженням, що відзначається оригінальністю змісту та відсутністю ознак фальсифікації, компіляції, фабрикації, недобросовісних запозичень чи інших проявів академічної недоброочесності. Відповідність дисертації академічним принципам підтверджується результатами перевірки на плагіат та експертною оцінкою відповідної комісії.

Відзначаючи достатньо високий рівень дослідження Ракитської А.О., слід звернути увагу на ряд дискусійних моментів та зауважень.

1. У розділі 1 дисертаційної роботи запропоновано системне бачення критеріїв оптимальності стратегічних цілей розвитку інвестиційно-інноваційних процесів, яке охоплює комплекс параметрів – від результативності та стійкості до аспектів безпеки та цифровізації. Бажано

було б покращити структурну логіку подання матеріалу шляхом розподілу змісту на окремі аналітичні блоки, такі як: стратегічні орієнтири, критерії оцінювання, фактори впливу, інструменти реалізації, індикатори моніторингу, що сприятиме зменшенню надмірної насиченості тексту, а також підвищенню аналітичної глибини.

2. Варто було б у розділі 1 конкретизувати методологічну основу оцінки ефективності, результативності та інвестиційної безпеки – зокрема, у аспекті джерел інформації, періодичності спостереження та механізмів адаптації до змін зовнішнього середовища.

3. У п. 3.1 (стор. 161) на рис. 3.1 автор демонструє загальну парадигму ефективної стратегії інвестиційно-інноваційної політики держави, у якій потребує уточнення структурна впорядкованість та візуальна зрозумілість. Зокрема, у схемі не простежуються чітко окреслені взаємозв'язки між ключовими складовими: метою, принципами, параметрами, механізмами, об'єктами та суб'єктами, що ускладнює сприйняття парадигми як узгодженої управлінської конструкції. Також бажано було б акцентувати увагу на поділі внутрішніх і зовнішніх чинників впливу, наявність чого покращило б прикладну цінність схеми для забезпечення стратегічного планування.

4. У п. 3.2 висвітлено комплексний підхід до формування механізму активізації інвестиційно-інноваційних процесів у національній економіці, що включає інституційні, фінансові, освітні, інформаційні та інші складові. У окремих фрагментах тексту спостерігається повторення понять і характеристик (наприклад, кластерні об'єднання, бізнес-інкубатори, технопарки згадуються неодноразово з майже ідентичними функціональними описами), що ускладнює сприйняття матеріалу. Крім того, варто було б конкретизувати, які саме класичні підходи системного характеру враховано при побудові запропонованого механізму – з відповідними посиланнями на літературні джерела.

5. На стор. 195-198 роботи у п. 3.3 подано комплексну модельну

побудову стратегії розвитку інвестиційно-інноваційних процесів у національній економіці, яка охоплює основні елементи: концептуальні засади, стратегічні завдання, принципи, етапи реалізації та інструментарій. При цьому недостатньо висвітлено механізм узгодження стратегічних завдань якісного й кількісного характеру з інструментами реалізації на різних етапах управління, що сприятиме підвищенню цілісності та практичної придатності запропонованої моделі.

Висловлені зауваження мають дискусійний характер і стосуються окремих аспектів дослідження, не знижуючи його загального наукового рівня. Їх доцільно врахувати під час подальшого наукового опрацювання тематики дисертаційного дослідження.

Загальний висновок про відповідність дисертації встановленим вимогам.

Дисертаційна робота Ракитської Анни Олегівни на тему: «Механізм активізації розвитку інвестиційно-інноваційних процесів в національній економіці», відповідає наявним вимогам до наукових кваліфікаційних праць.

Робота характеризується логічною послідовністю викладення матеріалу, науковою новизною, прикладною спрямованістю результатів дослідження та повнотою відображення наукових здобутків автора у публікаціях. Тема та зміст дисертації загалом відповідають спеціальності 051 Економіка. Дисертаційна робота є логічно завершеною і характеризується єдністю форми і змісту та свідчить про особистий внесок автора.

Таким чином, дисертаційна робота на тему: «Механізм активізації розвитку інвестиційно-інноваційних процесів в національній економіці» відповідає вимогам Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44, Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах), затвердженого

постановою Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 р. № 261 (зі змінами), а її авторка - Ракитська Анна Олегівна заслуговує на присудження ступеня доктора філософії з галузі знань 05 Соціальні та поведінкові науки за спеціальністю 051 Економіка.

Рецензент:

доктор економічних наук,
професор,
заслужений працівник освіти України,
професорка кафедри
менеджменту та інновацій
Одеського національного
університету імені І. І. Мечникова

Наталія ТЮХТЕНКО

ОСОБИСТИЙ ПІДПИС ПІДТВЕРДЖУЮ
Перший проректор ОНУ ім. І.І.Мечникова

